

مبانی و شاخصه های تمدن نوین اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری

انعام زهرا کاظمی^۱

چکیده:

تمدن اسلامی فراز و فرودهایی داشته و با پیروزی انقلاب اسلامی، بیداری اسلامی در ایران به اوج رسید و جهان اسلام به سوی بیداری حرکت کرد. مقام معظم رهبری برای توسعه تمدن اسلامی، نظریه ی جدید «تمدن نوین اسلامی» را مطرح کرده است. در تحقیق حاضر شاخصه های تمدن نوین اسلامی در اندیشه ایشان واکاوی گردیده است و با روش توصیفی تحلیلی به پرسش هایی درباره تمدن نوین اسلامی از دیدگاه مقام معظم له پاسخ داده شده است. از جمله اینکه تمدن اسلامی چیست؟ و شاخصه های اصلی آن کدامند؟ محوریت قوانین قرآن، ایمان، علم، اخلاق، مجاهدت، مداوم و حکومت مردمی، شاخصه های اختصاصی تمدن نوین اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری است. بر اساس نتایج پژوهش حاضر، از دیدگاه مقام معظم رهبری، گسترش و ترقی تمدن نوین اسلامی به همت و خرد دسته جمعی نیاز دارد که در سایه ی اخلاق، کار و تلاش، ایمان به خدا، عقلانیت، توانایی علمی، اقتصاد شکوفا، برخورداری از رسانه های قوی و روابط بین الملل به وجود می آید.

کلید واژه ها: تمدن، تمدن نوین اسلامی، شاخصه ها، مقام معظم رهبری

مبانی و شاخصه های تمدن نوین اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری

^۱ دانش پژوه مقطع دکتری رشته ی تفسیر تطبیقی مجتمع آموزش عالی اصفهان

مقدمه

تمدن اسلامی با بعثت رسول خدا (ص) و هجرت او به مدینه شکل گرفت. مسلمانان با اتکاء بر آموزه‌های قرآن و سفارش‌های پیامبر (ص) و ائمه (ع) آن را تا قرن پنجم هجری به اوج رساندند. با حملات صلیبیان، مغولان و سقوط اندلس و مشکلات داخلی جهان اسلام، تمدن اسلامی دچار انحطاط شد؛ ولی در عهد صفویان، عثمانی‌ها و گورکانیان هند، مجدداً رونق گرفت. در قرن نوزدهم، استعمارگران به مسلمانان حمله کردند و دوباره تمدن اسلامی دچار رکود گردید. متفکران اسلامی در ایران، مصر و سایر کشورها برای مقابله با تمدن غرب، بازگشت به اسلام راستین را مطرح کردند. بیداری اسلامی در ایران از عصر قاجاریه شروع و با پیروزی انقلاب اسلامی با رهبری امام خمینی (ره) در سال ۱۳۵۷ ه.ش به اوج رسید و باعث بیداری اسلامی در جهان عرب گردید. به دلیل اهمیت تاریخ تمدن اسلامی به ویژه بیداری اسلامی که در کشورهای مسلمان به وجود آمده است، امروزه این نوع پژوهش‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در سال‌های اخیر کتب و مقالات متعددی درباره بازیابی تمدن اسلامی نوشته شده است که هر کدام مسائلی از فرهنگ و تمدن اسلامی را شامل می‌شود؛ ولی تاکنون درباره روند گسترش تمدن نوین اسلامی، مقاله‌ای درباره فرمایشات مقام معظم رهبری تألیف نشده است. از این رو، ضرورت ایجاب می‌کند مقاله‌ای با عنوان «واکاوی شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی در اندیشه معظم له» نگاشته شود.

۱-۱-۱ تعریف و تبیین موضوع

تمدن اسلامی بر اساس نگرش توحیدی مجموعه‌ای از ساخته‌ها و اندوخته‌های معنوی و مادی جامعه اسلامی است که انسان را به سوی کمال معنوی و مادی حرکت می‌دهد. این تمدن که در طول تاریخ، فراز و فرودهایی داشته و با بیداری اسلامی در کشورهای مسلمان دوباره مورد توجه مردم قرار گرفته است، تمدن اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری، که حکیم تمدن می‌باشند جایگاه ویژه‌ای دارد. از این رو لازم است شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی در اندیشه ایشان مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گیرد. نوشتار حاضر در بدنبال پاسخ به نحوه موضع‌گیری رهبر معظم انقلاب درباره تمدن نوین اسلامی و بیان شاخصه‌های آن از دیدگاه ایشان است.

۲-۱-۱ اهمیت ضرورت تحقیق

از بیانات مقام معظم رهبری در سال های اخیر می توان به اهمیت تمدن سازی در جامعه اسلامی پی برد. امام خمینی ره بعنوان معمار کبیر انقلاب اسلامی ایجاد کننده یک تحول عظیمی بودند. یکی از زوایای این تحول را می شود در نگاه مردم به دین دید. مردم دین را فقط وسیله ای برای مسائل شخصی، عبادی می دانستند. نگاه مردم به دین فقط محدود به مسائلی مثل نماز و روزه و حقوق مالی و ازدواج و طلاق بود؛ مهم ترین وظیفه ی دین که نظام سازی و تمدن سازی و جامعه سازی و انسان سازی و ... است مورد توجه قرار نگرفته بود. و با تحولی که امام در جهان ایجاد کردند مردم نگاه شان نسبت به دین کلی متحول شد.

در نگاه مردم آینده دیده نمی شد یعنی مردم یک افق آینده در مقابل چشم نداشتند، ولی با بیانات مقام معظم رهبری و تلاش های امام خمینی ره توجه مردم به این سمت جلب شد. و این تبدیل به جنبشی برای ایجاد تمدن نوین اسلامی شد. مردم دنبال این هستند که تمدن نوین اسلامی را تشکیل بدهند امت اسلامی را بوجود آورند. بنابراین لازم است علاوه بر آشنای کامل تمدن نوین اسلامی باید آن را بین مردم تبیین نمود تا همه گیر شود. و همه مردم در جهت تمدن سازی حرکت کنند و این نیاز به شناخت کامل تمدن اسلامی در بین مردم است. در این تحقیق سعی شده با شاخص قرار دادن بیانات رهبر انقلاب اسلامی به تعمیق این مهم پرداخت.

۳-۱-۱ پیشینه موضوع

بسیاری از آیات قران سر شار از معارفی هستند که در مورد تمدن اسلامی بحث کرده اند تنها کاری که بر عهده ما می باشد که آنها را تحت عناوینی گرد آوری کرده و درست استفاده کنیم تا اکنون در این زمینه کار های انجام شده است ولی باید آن ها را بر اساس امروزی و البته با رعایت امانت تدوین و تنظیم کنیم. اگر چه این تحقیق با کار هایی که پیش از این انجام شده نقاط مشرکی دارد اما در وجوهی متمایز از پژوهش های قبلی است در ضمن این که در این پژوهش سعی شده تا منابع دست اول استفاده بیشتری شود.

۲- مفهوم شناسی

۲-۱- معنای لغوی تمدن

واژه civilization معادل تمدن یا حضاره است. این واژه در زبان انگلیسی از لغت لاتینی civis به معنای شهروند یا شهرنشین گرفته شده و برای دلالت بر ویژگی های مانند لطف، کیاست و لیاقت مورد استفاده قرار گرفته است که دستاوردهای شهرنشینی است یا برای پیشرفت و ترقی افراد و جمعیت هایی که در شهرها زندگی می کنند.

فرهنگ فارسی تمدن چنین تعریف شده است:

شهرنشین شدن، خوی شهری گزیدن و با اخلاق مردم آشنا شدن، زندگانی اجتماعی، همکاری مردم با یکدیگر در آموزشندگانی، فراهم کردن اسباب ترقی و آسایش خود. به تعبیر دیگر تمدن از لغت عربی اخذ شده است که معنای آن اقامت کردن است و در زبان انگلیسی امروزه واژه ی civilization را به این مفهوم اطلاق می کنند که نیز به معنای استقرار یافتن است و در تعریف اجتماعی، همان شهرنشینی است.

۲-۲- تعریف شاخص

شاخص در لغت به معنای برآمده، مرتفع، چشمگیر، برجسته و آن چیزی است که مقدارش ماهیت چیزی را معین می کند.

شاخصه هایی برای رشد و پیشرفت وجود داشته است که حضور آن ها در تمدن اسلامی برای همه ی دوران ها لازم و واجب است و نبود هر کدام از این شاخصه ها می تواند مسیر پیشرفت و ترقی تمدن اسلامی را به چالش بکشاند. از جمله محوریت قوانین قرآنی خردرزی، علم، اخلاق، مجاهدت در راه خدا، حکومت مردمی، پرهیز از تحجر، ایجاد رفاه عمومی قطعا معیارها و شاخصه های جدیدی مطرح گردید که اگر تمدن اسلامی قصد پیشرفت در دنیای مدرن را دارد ناگزیر از توجه به آن ها است. مقام معظم رهبری با درایت خویش و با درک مقتضیات زمان، همواره ضرورت توجه به مسائل نوظهور را در راس برنامه های خود قرار داده است یکی از آن ها مساله تمدن نوین اسلامی است.

۲-۳ تعریف تمدن اسلامی

تمدن اسلامی بیانگر همه ی جنبه های سیاسی و فرهنگی و اقتصادی جامعه است که ابعاد وجودی فرد و جامعه را پوشش می دهد.

مقام معظم رهبری تمدن اسلامی را فضایی می داند که انسان در آن فضا به لحاظ معنوی و مادی می تواند رشد کند و به غایات مطلوبی برسد که خدای متعال او را برای آن غایات خلق کرده است.

زندگی خوب و عزتمندی داشته باشد، انسان عزیز، انسان دارای قدرت، دارای اراده، دارای ابتکار، دارای سازندگی جهان طبیعت، تمدن اسلامی به این معنا است و هدف و آرمان نظام جمهوری اسلامی این است. (بیانات مقام معظم رهبری، ۸۳/۳/۲۲)

در جمع بندی آرای فوق نکات ذیل را می توان بیان کرد:

تمدن اسلامی بر اساس آیات قرآن و توسط پیامبر (صلی الله علیه و آله) پایه ریزی شده است.

تمدن اسلامی همه ی ابعاد معنوی و مادی بشر در همه مکان ها و زمان ها را شامل می شود.

از آنجایی که تمدن اسلامی بر اخلاق دینی متکی است، دارای پویایی است.

به طور کلی، مراد از تمدن اسلامی، همه ی دستاوردهای مسلمانان در ابعاد گوناگون اقتصادی، فرهنگی، مذهبی، اجتماعی، اخلاقی، مادی و معنوی، صنعت، اختراعات و اکتشافات است که از عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) شروع شد.

بنابراین می توان در جمع بندی تعرف مفاهیم تمدن بیان کرد که شاخصه های تمدن در دیدگاه اندیشمندان اسلامی با توجه به مبانی فکری و شرایط محیطی تغییر پذیر و دارای شدت و ضعف است.

۳. شاخصه های تمدن اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری

شاخصه های عام (قدیمی)

در اندیشه معظم له شاخصه های تمدن نوین اسلامی، بهره مندی انسان ها از همه ظرفیت های مادی و معنوی است که خداوند برای تامین سعادت و تعالی آنان، در عالم طبیعت و در وجود خود آن تعبیه کرده است. محوریت قوانین قرآن، ایمان، علم، اخلاق، مجاهدت، حکومت مردمی و اندیشه پیشرفته، اجتهاد و پاسخگویی به

نیازهای نوین بشر پرهیز از تحجر و ارتجاع و نیز بدعت و التقاط، ایجاد رفاه عمومی، استقرار عدالت، خلاص شدن از اقتصاد مبتنی بر ویژه خواری ربا، تکاثر و دفاع از مظلومان عالم است که وجه مشترک شاخصه های تمدن اسلامی در دیدگاه معظم له و سائر اندیشمندان اسلامی است. توجه به رسانه های مدرن، هنر، سینما، بهبود روابط بین الملل، صدور احکام فقهی متناسب با نیازهای جدید بشری به عنوان شاخصه ها قابلیت این را دارند که جهان بینی مادی ظالمانه غرب را به سوی سعادت برهاند. (بیانات مقام معظم رهبری ۱۳۹۲/۲/۹)

(۱) محوریت قوانین قرآن

در اندیشه مقام معظم رهبری، قرآن و قوانین آن در تمدن اسلامی از جایگاه مهمی برخوردار است. به اعتقاد ایشان شکل گیری تمدن نوین اسلامی باید با توجه به «مبانی مشترکه همه مذاهب اسلامی» و نه ایران باشد.

علت اهمیت بسیار قرآن کریم، جامعیت قوانین آن و جوابگویی آن به همه نیازهای فردی و اجتماعی بشر است. همچنین امام (ره) اعتقاد به محوریت قوانین قرآن را از پیش فرض های امت واحده و تمدن نوین اسلامی دانسته اند. (امام خمینی ره، صحیفه ج ۱۰، ۴۴۹)

(۲) ایمان

اولین هدف بعثت پیامبران، دعوت انسان به یکتاپرستی و ایمان به خدا است. (سوره نحل، ۳) و در حقیقت در میان هر امتی فرستاده برانگیختیم تا خدا را بپرستید و از طاغوت بپرهیزید.

در اندیشه رهبر معظم انقلاب در درجه اول، نیاز تمدن نوین اسلامی به ایمان مطرح است. ایشان معتقدند جدایی دیانت از سیاست از مظاهر شرک است که تا مسلمانان به همه ابعاد اسلام که سیاست نیز یک بعد مهم آن است ایمان نیاورند وارد اسلام واقعی نمی شوند.

(۳) خردورزی

رهبر معظم انقلاب بر «خردورزی» به عنوان مهم ترین بن مایه سبک زندگی در تمدن نوین اسلامی تاکید دارند. در لسان روایات یک ساعت اندیشیدن در آغاز و فرجام زندگی و اعتقادات دینی که نوعی خردورزی است، از عبادت چندین ساله برتر شمرده شده است.

خداوند در قرآن سیصد مرتبه انسان را به خردورزی دعوت کرده است. (طباطبایی، ج ۳، ۱۳۷۴، ۵۷)

۴) علم

رسالت پیامبر با خواندن آغاز و این باعث تفاوت اسلام با سایر ادیان شد. قرآن در آیه ۹ سوره زمر برتری عالمان بر کسانی که از این ارزش برخوردار نیستند تصریح کرده است. کسانی که اهل علم نیستند، پیوسته سرزنش می شوند نکات فوق بیانگر اهمیت علم در قرآن است. از این رو در اندیشه رهبر معظم انقلاب، مجاهده علمی و شکستن مرزهای علم، چراغ راه تمدن اسلامی است. به اعتقاد ایشان، فردای آن بدون علم تاریک است و چراغ راه تحقق تمدن اسلامی، مجاهده علمی است. از نظر امام در زمینه علم به عنوان یکی از ارکان و مبانی تمدن نوین اسلامی آن است که همه علوم با نیت «الهی» محسوب می شوند.

۵) اخلاق

اخلاق جمع «خلق» به معنای نیرو و سرشت باطنی انسان است که فقط با دیده بصیرت و غیرظاهر قابل درک است. علم اخلاق، علمی است که صفات نفسانی خوب و بد و اعمال و رفتار اختیاری متناسب با آنها را معرفی می کند و شیوه تحصیل صفات نفسانی خوب و انجام اعمال پسندیده و دوری از صفات نفسانی بد و اعمال ناپسندرا نشان می دهد.

رهبر در زمینه اینکه اخلاق چیست و وجود و عدم آن در جامعه چه نقشی دارد؟ چه ارتباطی با عقلانیت و دیانت و علم دارد؟ می فرماید «اخلاق آن هوای لطیفی است که در جامعه بشری اگر وجود داشت انسان ها می توانند با تنفس او زندگی سالمی داشته باشند.» اخلاق که از دیدگاه ایشان مهندسی و مدیریت لایه دوم وجود آدمی را بر عهده دارد عبارت است از هوای لطیف، یعنی انسان ها به همان مقدار به اخلاق نیاز دارند که به هوا، نه به آب و نه به غذا. بنابراین در سایه محیط سالم است که تمدن شکل می گیرد.

۶) مجاهدت

بدون تردید پایه گذاری، تکوین و گسترش تمدن ها فقط در پرتو تلاش مستمر انسان ها میسر است و یکی از شاخصه های بارز تمدن ها، تلاش و کوشش مستمر افراد آن است. در منابع اسلامی این تلاش مستمر مورد توجه تام قرار گرفته و از آن با عنوان مجاهدت یاد شده است که تأثیری بس عظیم در رشد و دوان تمدن اسلامی دارد.

در دیدگاه حضرت آیت الله خامنه ای مجاهدت فوق با تلاش معمولی با استناد به آیه فوق موضوع مهم است.

ایشان در دیدار مسئولان کشور در روز عید مبعث در سال ۱۳۹۰ در خصوص مجاهدت می فرمایند «اسلام این توانایی را داشت و دارد که بشریت را به سعادت برساند، به کمال برساند و از لحاظ مادی و معنوی او را رشد دهد. این پایه هایی که پیغمبر گذاشتند - پایه ایمان، پایه عقلانیت، پایه مجاهدت، پایه عزت، پایه های اصلی جامعه اسلامی است. (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۳/۸/۱۴)

۷) حکومت مردمی

در اندیشه رهبر معظم انقلاب، مردم نقشی بی بدیل در تمدن اسلامی دارند. ایشان ضمن تبیین شاخصه های بارز مکتب سیاسی امام خمینی (ره) از مردم به عنوان عامل شاخص یاد می کند که مورد توجه تام امام بوده است. مقام معظم رهبری اوج مردمی بودن حکومت امام (ره) را در به رای گذاشتن قانون اساسی در اوایل انقلاب می داند و معتقدند که رای مردم تعیین کننده است و این به دلیل کرامت آن هاست که به واسطه دین از ناحیه خداوند متعال به آنان واگذار شده است.

در مکتب سیاسی امام و رهبری، مردم سالاری از متن دین برخاسته است. از «امرهم شوری بینهم» (شوری، ۳۸) و «هو الذی ایدک بنصره و بالمومنین» برخاسته است. (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۳/۸/۱۴)

۸) پرهیز از تحجر

متحجر کسی است که در مقابل نوآوری و تحول انعطاف نشان نمی دهد و اندیشه خود را می پذیرد و از پذیرش اندیشه دیگران اجتناب می ورزد.

تحجر یکی از موانع و بازدارنده های جدی نوآوری و شکوفایی در تمدن نوین اسلامی است که باید به شدت از آن پرهیز کرد. زیرا ما هر روز شاهد تحول در حوزه های مختلف زندگی هستیم.

در تاریخ اسلام خوارج اولین گروهی بودند که به تحجر و مطلق انگاری مبتلا شدند.

امام علی (علیه السلام) با تعبیر تندی درباره ی آن ها فرمودند «من می کوشم که دردها را با شما درمان کنم در حالی که شما خود درد بی درمان شده اید. کسی در مانند شده ام که خار در پایش خلیده است و او

ناگزیر است با کمک خاری دیگر خار را از پای بیرون کشد؛ و حال اینکه می داند آن خار در جای خار اول بشکند.»

۹) ایجاد رفاه عمومی

از دیگر شاخصه های تمدن اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری، ایجاد رفاه عمومی برای مسلمانان به نحوی عادلانه است. ایشان در بیانات خود به این موضوع مهم توجه بسیاری داشته و به مسئولان کشور و حاکمان اسلامی توصیه نموده است که برای آسایش، امنیت روحی روانی و اقتصادی مردم باید بیشتر تلاش کنند. بدون شک رفاه عمومی از لوازم زمینه های شکل گیری تمدن ها است.

۱۰) استقرار و عدالت

عدالت که از اصول دین است یکی دیگر از شاخصه های عمده تمدن اسلامی است. قرآن به عدالت ورزی امر می کند. (سوره نساء، ۱۳۵)

در جایی دیگر غایت ارسال پیامبران را اقامه عدالت معرفی می کند. (حدید، ۲۵)

رهبر می فرمایند «از همه این شاخص ها مهم تر، شاخص کلیدی و مهم عدالت اجتماعی است.

یعنی ما رونق اقتصادی کشور را بدون تامین عدالت اجتماعی به هیچ وجه قبول نداریم و معتقد به آن نیستیم. کشورهایی هستند که شاخص هایشان خیلی خوب است، رشد اقتصادی شان خیلی بالا است. لکن تبعیض طبقاتی، نبود عدالت در آن کشورها محسوس است. ما این را به هیچ وجه منطبق با خواست اسلام و اهداف جمهوری اسلامی نمی دانیم.

بنابراین یکی از مهم ترین شاخص های ما، شاخص عدالت اجتماعی است. باید طبقات محروم از پیشرفت اقتصادی کشور به معنای واقعی کلمه بهره مند شوند.»

۱۱) دوری از اقتصاد مبتنی بر ربا و تکاثر

در حدود نهمصد آیه از قرآن کریم مباحث و مسائل اقتصادی به صورت مستقیم یا غیر مستقیم مطرح شده است. در قرآن، اهداف اقتصادی (مانند عدالت اقتصادی، فقر زدایی و غیره) مبانی اقتصادی (پایان ناپذیری منابع) محوریت انسان در منافع جهان، مالکیت حقیقی خداوند، تضمین روزی همگان، و اصالت آخرت، اصول

اقتصادی (میان‌ه روی تعاون، همراهی اقتصاد با ارزش‌های الهی و اخلاقی و نفی ربا و غیره) و نیز نظریه پردازی اقتصادی (تأثیر امور معنوی در رشد اقتصادی و غیره) مطرح شده است.

به گفته رهبر معظم از افزایش ثروت ملی، که کشور اسلامی باید کشور ثروتمندی باشد و اهداف والای خودش را در سطح بین‌المللی پیش ببرد. پایه دوم و توزیع عادلانه و رفع محرومیت در جامعه اسلامی از اقتصاد مقاومتی از سوی رهبر انقلاب و تحمل آن توسط مردم ایران یکی از پارامترهای گسترش تمدن نوین اسلامی است.

شاخصه‌های نوین تمدن اسلامی

رهبر معظم انقلاب با درایت خویش و با درک مقتضیات زمان، همواره ضرورت توجه به مسائل نوین را در راس برنامه‌های خود قرار داده است. یکی از آن‌ها مساله تمدن نوین اسلامی است که تحقق آن طبعاً ضرورت توجه به مسائل نوینی را می‌طلبد از جمله ابتکار و خلاقیت، توجه به رسانه‌های مدرن، هنر، سینما، بهبود روابط بین‌الملل، صدور احکام فقهی متناسب با نیازهای جدید بشری و غیره که به تناسب، این مسئله و دیدگاه رهبر معظم انقلاب در باره آن‌ها را مورد بررسی قرار خواهیم داد.

۱) تلاش، کار و ابتکار (خلاقیت)

اسلام هرگونه کار و تلاش را جدا از پرستش و عبادت نمی‌داند. در این اندیشه انسان فعال مورد عنایت خداوند و اولیای او هستند و افرادی که از زیر کار شانه خالی می‌کنند مورد طرد و لعن ایشان هستند.

نکته مهم در بیان ایشان این است که حضور کار و تلاش جمعی است که در کشور ما رضایت بخش نیست و جزء خصلت‌های ملی ما شده است و باید آن را درست کنیم. ایشان مدیران و بازوان فعال کشور را به کار فناوری، صنعت، کشاورزی و تولید و تکثیر ثروت ملی تشویق و ترغیب می‌کنند. در دیدگاه معظم له انجام کارها به بهترین نحو از مثال فوق مهم تر است.

به اعتقاد ایشان در دنیای اقتصادی کنونی، فقط با کار و تلاش شبانه روزی و خلاقیت و ابداع و نوآوری می‌توان تمدن نوین اسلامی را پیش برد.

۲) رسانه های مدرن، هنر و سینما

مسجد در صدر اسلام به عنوان مهم ترین رسانه جمعی و محل انتشار اخبار و عقاید محسوب می شد. بنابراین، در گسترش تمدن اسلامی نقش موثری را ایفا کرد. بعد از آن که تمدن اسلامی با رکود مواجه شد تمدن غربی در صنعت رسانه های جمعی به پیشرفت های بزرگی نائل گردید.

رهبر همچنین درباره ی اهمیت صنعت فیلم سازی برای انتقال فرهنگ ها بحث می کند که تمدن غربی به اهمیت آن پی برده است و اکنون در حال پیاده سازی نیات درونی خود برای تسلط بر سائر فرهنگ ها هستند و در این کار بر اساس کارشناسی و با استفاده از جامعه شناسان، روانشناسان و مورخان، ضعف های ملت ها بویژه ملت های اسلامی را بررسی می کنند. همچنین با شناخت راه های تسلط بر آن ها، ساخت فیلم های خاصی را به فیلم سازان سفارش می دهند که در این زمینه همه مسئولان و مردم باید از فرهنگ اصیل خود و کشور مراقبت کنند.

۳) بهبود روابط بین الملل

ارتباطات بین جوامع در دنیای کنونی بسیار پیچیده شده است و جوامع به ناچار با یکدیگر دارند. علت این موضوع این است که جمعیت جهان و نوع نیازهای بشری دچار تغییرات اساسی شده است.

مقام معظم رهبری با تاسی بر مبانی فکری معرفتی امام خمینی (ره) بر دیپلماسی بین المللی در تمدن نوین اسلامی تاکید دارند.

ایشان از جهانی بودن مکتب سیاسی امام خمینی (ره) یاد می کنند که به دنبال صادر نمودن استقلال و عزت انقلاب اسلامی ایران به سایر کشورها بود. به اعتقاد ایشان نوع صدور پیام مکتب اسلام توسط امام (ره) به بشریت با آنچه آمریکا و سایرین با زور و توسل بمب اتم به دنبال آن هستند، بسیار تفاوت دارد. در مکتب سیاسی، امام فکر درست و سخن جدید خود را با تبیین در فضای ذهن بشریت رها می کند. معظم له حرکت های پدیدآمده در فلسطین و سایر کشورها را تحت تاثیر پیام جهانی انقلاب اسلامی ایران می داند که توسط بنیانگذار انقلاب در پیکره تاریخ تنیده شده است. به همین جهت موضوع فلسطین در اندیشه ایشان، موضوع شخصی بین فلسطین و اسرائیل نیست بلکه به همه مسلمانان مربوط می شود.

۴) صدور احکام فقهی متناسب با نیازهای نوین بشری

دین اسلام که به عنوان دین خاتم معرفی شده است (احزاب، ۴۰) باید برای هر مسئله جدیدی که در تمدن نوین اسلامی در خصوص نیازهای بشر مطرح می شود، راهکار داشته باشد و این امر به جامعیت قوانین اسلام بازمی گردد. مقام معظم رهبری نیز بر این نکته تاکید دارند که در حوزه های علمیه باید افرادی مسلط به دانش های مورد نیاز برای پاسخگویی به نیازهای جدید پرورش یابند. وی می فرماید روزی که در جامعه و کشورما صدنفر، پانصد نفر، هزار نفر شخصیت روحانی مانند امام وجود داشته باشند شما ببینید چه حرکت عظیمی در این جامعه می افتد وقتی در جامعه ما صدها نفر شخصیت دارای دانش دین و مسلط بر منطق و استدلال دینی در فلسفه و کلام و فلسفه جدید و محاجه با شبهه افکنان وجود داشته باشند، ببینید چه اتفاقی می افتد. وقتی به وسیله همین مجموعه هزاران کتاب، مجله و مقاله های علمی در سطح دنیا با زبان های مختلف منتشر شود. شما ببینید چه خورشید فروزانی از این نکته عالم بر همه فضای فکری جهان بشری پرتو خواهد افکند. تحقق همه این امور میسر است.

نتیجه

مقام معظم رهبری در تعریف کلی، شاخصه تمدن اسلامی را بهره مندی انسان ها از همه ظرفیت های مادی و معنوی می دانند که خداوند برای تامین سعادت و تعالی آنان، در عالم طبیعت و در وجود خود آنان تعبیه کرده است. از جمله شاخصه های تمدن اسلامی که اندیشمندان و مورخان اسلامی در تاریخ اسلام بیان کردند و مقام معظم رهبری به شیوه منسجم تری درباره آن ها سخن گفتند، عبارتند از محوریت قوانین قرآنی، خردورزی، علم، اخلاق، مجاهدت در راه خدا، حکومت مردمی، پرهیز از تحجر، ایجاد رفاه عمومی، استقرار عدالت، دوری از اقتصاد مبتنی بر ربا و تکاثر

اما معظم له با درایت خویش و با درک مقتضیات زمان، مساله تمدن نوین اسلامی را با مولفه های جدیدی مانند ابتکار و خلاقیت، توجه به رسانه های مدرن، هنر، سینما، بهبود روابط بین الملل و صدور احکام فقهی متناسب با نیازهای جدید بشری را مطرح نمودند تا تمدن اسلامی پویا شود و در رقابت با دنیای مدرن غرب باقی بماند و پویایی خود را حفظ کند.

به اعتقاد معظم له گسترش تمدن نوین اسلامی به همت و خرد دسته جمعی نیاز دارد که در سایه وحدت، انضباط، کار، تلاش، ایمان به خدا، خلاقیت عقلانیت، توانایی علمی و داشتن رسانه های قوی به وجود می آید.

منابع

- * قرآن کریم، ترجمه مهدی الهی قمی: تهران، انتشارات پیراسته.
- * نهج البلاغه، (۱۳۸۶)، ترجمه حسین انصاریان، تهران: پیام آزادی.
۱. آدمی، ابرقویی، (۱۳۸۷)، درآمدی بر دانشگاه تمدن ساز اسلامی؛ بایسته‌های نظری، مقدمه: محمداقبر، - خرمشاد، تهران: انتشارات دفتر برنامه ریزی و مطالعات فرهنگی.
 ۲. ابن کثیر، اسماعیل عمرو، (۱۴۱۹ق)، تفسیر القرآن العظیم، جلد ۶، تحقیق: محمد حسین شمس‌الدین، بیروت: دارالکتب العلمیه.
 ۳. ابن منظور، محمد بن مکرم، (۱۴۱۴ق)، لسان العرب، چاپ سوم، بیروت: دار صادر.
 ۴. ابن خلدون، عبدالرحمن، (۱۳۷۵)، مقدمه؛ ترجمه محمد پروین گنابادی، چاپ هشتم، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی.
 ۵. اصفهانی، حسین بن محمد، (۱۴۱۵ق)، المفردات فی غریب القرآن، دمشق: دارالعلم الدار الشامیه.
 ۶. اکبری، مرتضی، (۱۳۹۰)، درآمدی بر آموزش در اسلام و ایران. ایلام: جوهر حیات.
 ۷. امام خمینی (ره)، سید روح الله، (۱۳۷۷)، شرح چهل حدیث، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی ره.
 - a. _____، (بی تا)، تقریرات فلسفه، مقرر سید عبدالغنی اردبیلی، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام.
 ۸. الوسی، سید محمود، (۱۴۱۵ق)، روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم، جلد ۱۰، تحقیق: علی عبدالباری عطیه، بیروت: دارالکتب العلمیه.
 ۹. بابایی، حبیب‌الله، (۱۳۹۰)، تمدن و تجدد، قم: پژوهشگاه علوم فرهنگ اسلامی.
 ۱۰. بخاری، ابوعبدالله محمد بن اسماعیل بن ابراهیم، (۱۹۸۱م)، صحیح بخاری، جلد ۱، ترکیه: انتشارات معاصر استانبول.
 ۱۱. حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنه‌ای (دام عزه العالی)، بیانات، (بر گرفته از سایت ir.khamenei.www)
 ۱۲. جان احمدی، فاطمه، (۱۳۸۸)، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، تهران: انتشارات نشر معارف.
 ۱۳. جعفری، علامه محمدتقی، (۱۳۷۳)، فرهنگ پیرو، فرهنگ پیشرو، جلد ۶، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
 ۱۴. حرّانی، شیخ ابو محمد، (۱۳۸۷)، تحف العقول عن آل الرسول، ترجمه صادق حسن زاده، چاپ دهم، قم: انتشارات آل علی.

۱۵. حسن، ابراهیم حسن، (۱۳۸۶)، تاریخ سیاسی اسلام، ترجمه ابوالقاسم پاینده، چاپ دوم، تهران: انتشارات بدرقه جاویدان.
۱۶. دیلمی، احمد و مسعود آذربایجانی، (۱۳۸۴)، اخلاق اسلامی، قم: معارف، ویراست دوم.
۱۷. رضایی اصفهانی، محمدعلی، (۱۳۹۰)، مقاله: قرآن و اقتصاد، پژوهشنامه معارف قرآن کریم، تابستان ۱۳۹۰، شماره ۱۱.
۱۸. زرین کوب، عبدالحسین، (۱۳۸۴)، کارنامه اسلام، چاپ نهم، تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر.
۱۹. سپهری، محمد، (۱۳۸۵)، تمدن اسلامی در عصر امویان، تهران: نورالثقلین.
۲۰. طباطبایی، محمدحسین، (۱۳۷۴)، المیزان فی تفسیر القرآن، جلد ۳ و ۱۴، ترجمه: موسوی همدانی - سید محمد باقر، چاپ پنجم، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
۲۱. طبرسی، فضل بن حسن، (۱۳۶۰)، مجمع الایمان فی تفسیر القرآن، جلد ۱۷، مترجمان، تحقیق: رضا ستوده، تهران: فراهانی.
۲۲. عمید، حسن، (۱۳۸۹) فرهنگ فارسی عمید، جلد اول، تهران: انتشارات اشجع.
۲۳. فراهیدی، خلیل بن احمد، (۱۴۱۰ق)، العین، چاپ دوم، قم: انتشارات هجرت.
۲۴. فوزی، یحیی و صنم زاده، محمود رضا، (۱۳۹۱)، «تمدن اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره)»، فصلنامه علمی - پژوهشی تاریخ و فرهنگ تمدن اسلامی، سال سوم، شماره ۹.
۲۵. فیض کاشانی، محمدحسن بن شاه مرتضی، (۱۳۶۱)، کتاب العلم (ارزش دانش و دانشمند در اسلام)، ترجمه: اسدالله ناصح، بی نا.
۲۶. قربانی، زین العابدین، (۱۳۷۰)، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، تهران: انتشارات دفتر فرهنگ اسلامی.
۲۷. قرشی، علی اکبر، (۱۳۸۶)، قاموس قرآن، چاپ پانزده، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۲۸. کلینی رازی، ابوجعفر محمدبن یعقوب بن اسحاق، (بی تا)، اصول کافی، جلد ۱ و ۲، تعلیقات محمد آخوندی، تهران: حیدری.
۲۹. لوکاس، هنری، (۱۳۸۴)، تاریخ تمدن، جلد ۱، ترجمه عبدالحسین آذرنگ، چاپ ششم، تهران: سخن.
۳۰. مجلسی، علامه محمدباقر، (بی تا)، بنادرالبحار، (بحارالانوار)، جلد ۱، ترجمه علی نقی فیض الاسلام اصفهانی، تهران: انتشارات فقیه.
۳۱. مدیریت حوزه علمیه قم، (۱۳۸۳)، درآمدی بر آزاد اندیشی و نظریه پردازی در علوم دینی، قم: انتشارات مرکز حوزه علمیه قم.
۳۲. مروتی، سهراب و فرشته دارابی، (۱۳۹۲)، «واکاوی بازدارنده های فردی خلاقیت در سبک زندگی اسلامی با رویکردی بر قرآن کریم و حدیث»، مجموعه مقالات برگزیده هفتمین همایش بین المللی پژوهش های قرآنی ۹۲، تهران: انتشارات اسوه.

۳۳. مصطفوی، حسن، (۱۳۶۰)، التحقیق فی کلمات القرآن، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب.
۳۴. معینی پور، مسعود و رضا لک زایی، (۱۳۹۱)، «ارکان امت واحده و تمدن اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری»، فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، سال نهم، شماره ۲۸.
۳۵. ولایتی، علی اکبر، (۱۳۸۴)، پویایی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، جلد ۱، چاپ سوم، تهران: وزارت امور خارجه.

